

Alfabetiseringsprijzen 2010

Op 8 september organiseerde CINOP in opdracht van het Ministerie van OCW de Dag van de Alfabetisering. Onder de titel *Taal smaakt naar meer* werd een programma aangeboden met presentaties, workshops en de uitreiking van de Nationale Alfabetiseringsprijzen door demissionair staatssecretaris van Onderwijs Marja van Bijsterveldt. Deze prijzen worden jaarlijks uitgereikt aan projecten die de bevordering van de basisvaardigheden lezen, schrijven en rekenen als doel hebben. ALFA-nieuws doet verslag van enkele hoogtepunten van deze feestelijke dag.

INEKE VAN DE CRAATS EN HELGA GEHRE

8 september

De Dag van de Alfabetisering is voor veel mensen belangrijk omdat laaggeletterdheid in de hele Nederlandse samenleving voorkomt. Er rust nog steeds een groot taboe op het niet goed kunnen lezen en schrijven, terwijl je als burger en werknemer steeds meer tekstuele informatie moet verwerken. Het risico van niets doen is echter groot; laaggeletterden kunnen hun aansluiting met de maatschappij verliezen. Er is hier een grote rol weggelegd voor bedrijven en gemeenten in het aanpakken van laaggeletterdheid, aangezien eenvoudige taken of invulformulieren al voor flinke problemen kunnen zorgen. Dit kan als gevolg hebben dat communicatie verkeerd wordt begrepen of dat opdrachten niet juist worden uitgevoerd en kan uiteindelijk leiden tot hoge kosten voor instanties en bedrijven. Op de Dag van de Alfabetisering kwamen alle betrokken partijen aan het woord: burgemeester Rombouts van 's-Hertogenbosch, taalambassadeur Koos Vervoort en H.K.H. prinses Laurentien. Tijdens het debat *Smaken verschillen* spraken vervolgens vertegenwoordigers van de overheid, de vakbeweging en het onderwijs, en tot slot staatssecretaris Marja van Bijsterveldt.

Taalambassadeur Koos Vervoort

Koos Vervoort was vroeger zelf laaggeletterd. Hij vertelt de zaal dat hij pas op latere leeftijd, toen hij 45 werd, de stap heeft gezet om weer naar school te gaan. Zijn vrouw en zijn schoonfamilie hebben hem gestimuleerd die stap te nemen. Maar ook prinses Laurentien heeft een rol gespeeld in zijn besluit. Hij zag hoeveel moeite zij deed om laaggeletterdheid bespreekbaar te maken. Dat is ook de reden dat hij haar een exemplaar aanbiedt van zijn boek *Dit is pas het begin*, waarin hij zijn levensverhaal heeft opgeschreven. Hij leest er daarna zelf een passage uit voor. In het boek vertelt Koos heel open over zijn leven, over alle worstelingen en moeilijkheden die hij moet overwinnen. Door al deze ervaringen groeit hij als mens. Aan het eind zegt hij: 'Dit is pas het begin. Het begin van een

leven waarin ik niet langer zeg: Ik kan het niet, ik durf niet. Maar ik kan het! En wat ik niet kan, durf ik te leren!'

De alfabetiseringsprijzen

Er zijn dit jaar 49 projecten ingestuurd om mee te dingen naar de prijzen. Dat grote aantal geeft aan dat er veel gebeurt rondom het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid. Uit die 49 inzendingen werden er tien genomineerd waaruit de hoofdprijs en vier categorieprijzen werden toegekend. Een vakjury beoordeelde de projecten op hun resultaten, voorbeeldwerking en innovatieve aanpak. Daarnaast was er een publieksprijs. De prijswinnaar hiervan werd bepaald aan de hand van een stemming onder de aanwezigen bij de Dag van de Alfabetisering.

Hoofdprijs: de VoorleesExpress

De jury was unaniem in haar oordeel over de toekenning van de hoofdprijs aan de *VoorleesExpress* van Cultureel Projectbureau SodaProducties. De vrijwilligers van de *VoorleesExpress* introduceren bij laaggeletterde gezinnen in tien steden het voorleesritueel door een half jaar lang wekelijks thuis bij het gezin te komen voorlezen. Zo ontwikkelen kinderen niet alleen affiniteit met lezen, maar heeft het ook als bijkomend effect dat stadsgenoten met verschillende sociaal-culturele achtergronden met elkaar in contact komen. Het project is 'een toonbeeld van

Prinses Laurentien was ontroerd door het stukje dat Koos Vervoort voorlas uit zijn boek.

Foto Maikel Samuels

zuivere, belangeloze inzet voor die mensen die taalondersteuning het hardste nodig hebben', aldus het juryrapport.

Vorgelezen worden is goed voor je taalontwikkeling, dat is bekend. Vroege leeservaringen, leesplezier en een rijke taalomgeving hebben een positieve invloed, maar in veel laaggeletterde gezinnen heerst er geen voorleescultuur. De vrijwilligers laten kinderen zien hoe leuk lezen, voorlezen en boeken zijn, en dat werkt: ook als de vrijwilligster niet meer komt, heeft het voorlezen een blijvende plaats gekregen in het gezin. SodaProducties ontving uit handen van staatssecretaris Marja van Bijsterveldt een cheque die zij naar eigen inzicht kunnen besteden. 'Ik heb zelf met plezier vorgelezen met de *VoorleesExpress*. Gezinnen komen niet alleen op een makkelijke manier in contact met taal, de *VoorleesExpress* verbindt ook culturen met elkaar. Een terechte winnaar!' aldus Marja van Bijsterveldt.

Foto Maikel Samuels

De vijf prijswinnaars van de Nationale Alfabetiseringsprijzen.

De Slimme Nieuwslezer

De winnaar in de categorie *Toegankelijkheid van informatie vergroten* werd het project *De slimme nieuwslezer* van Edia. Laaggeletterden zijn niet minder nieuwsgierig naar nieuws dan anderen. Voor hen is het nieuws alleen veel moeilijker toegankelijk. Sinds oktober 2009 kunnen ook laaggeletterden hun nieuwshonger stillen en tegelijkertijd aan hun taalontwikkeling werken. In de bibliotheek is namelijk de Slimme Nieuwslezer gratis tot hun beschikking gesteld. De Slimme Nieuwslezer is een onlinetoeepassing waarmee laaggeletterden de taal leren door het lezen van actuele nieuwsberichten. De lezer krijgt niet alleen passende teksten aangeboden, maar ook hulp bij moeilijke woorden en opdrachten om te oefenen.

Philips Employability Center

Het Basis Training Centrum (BTC) van Philips werd de winnaar in de categorie *Taal op de werkvloer*. Bij Philips is het uitgangspunt dat iedereen op mbo-niveau 2 moet kunnen functioneren. Daartoe organiseert het bedrijf dan ook een groot aantal opleidingen. Maar wie laaggeletterd is, kan een opleiding op dat niveau wel vergeten. Voor medewerkers

zonder startkwalificatie heeft Philips Drachten daarom het BTC opgezet. Deze medewerkers krijgen daar de mogelijkheid om basisvaardigheden te ontwikkelen en zo hun kansen te vergroten om een opleiding gericht op minimaal mbo-niveau 1 te volgen. Het uiteindelijke doel is om deze medewerkers beter en breder inzetbaar en weerbaarder te maken op de interne en externe arbeidsmarkt. De taalcomponent is daarbij van groot belang.

Taal Centraal

In de categorie *Taboedoorbreking* werd de prijs toegekend aan het project *Taal Centraal* van het Canisius Wilhelmina Ziekenhuis en het ROC Nijmegen. Het project werd opgezet om hulp te bieden in het doolhof van de gezondheidszorg. Er waren signalen dat het heel veel mensen ontbrak aan 'gezondheidsvaardigheden': dat wat je nodig hebt om toegang te krijgen tot informatie over gezondheid en om die informatie te begrijpen en toe te passen. Heel vaak komt daar lees- en schrijfvaardigheid bij kijken. Je moet bijsluiters lezen, formulieren invullen, afspraken noteren. Wie dat niet kan, heeft moeite zich staande te houden in de gezondheidszorg en loopt grote risico's. Artsen en andere gezondheidswerkers herkennen dit probleem lang niet altijd. ROC Nijmegen heeft de samenwerking gezocht met het Canisius Wilhelmina Ziekenhuis om daar iets aan te doen. De signalen van hun laaggeletterde cursisten waren immers overduidelijk: ze vonden een bezoek aan het ziekenhuis een crime.

Protocol Dyslexie mbo

De strijd tegen laaggeletterdheid wordt ook gestreden in het middelbaar beroepsonderwijs. In de categorie *Voorkomen en bestrijden van taalachterstanden* werd de prijs toegekend aan het *Protocol Dyslexie mbo*, een samenwerkingsproject van CINOP, het Onderwijscentrum VU en het Expertisecentrum Nederlands te Nijmegen. De instroom in de niveaus 1 en 2 van het mbo is drempelloos – ook zonder diploma ben je welkom, en dat betekent dat een aanzienlijk deel van de instromers een bijzonder laag niveau van taalvaardigheid heeft. Net als elders in het onderwijs, is er bij een deel van deze leerlingen sprake van dyslexie. Tot voor kort was er nauwelijks beleid op mbo-instellingen ten aanzien van deze vorm van laaggeletterdheid. Het *Protocol Dyslexie mbo* brengt daar verandering in: docenten en managers hebben nu een stevig handvat om zorg en begeleiding rondom deze leerlingen vorm te geven.

Achmea Publieksprijs

De *VoorleesExpress* sleepte ook de Achmea Publieksprijs in de wacht. Deze prijswinnaar werd bepaald aan de hand van een stemming onder de bezoekers van de Dag van de Alfabetisering. Een ruime meerderheid van de stemmen ging naar dit project. De Achmea Publieksprijs werd uitgereikt door Danny van der

U I T H E T V E L D

Eijk, lid van de raad van bestuur van Achmea. Volgens Van der Eijk 'kunnen en moeten verzekeraars een rol spelen bij het aanpakken van laaggeletterdheid. Door ons te verbinden aan de Publieksprijs wil Achmea duidelijk maken hoe belangrijk wij dit onderwerp vinden en onze waardering uitspreken voor VoorleesExpress, hét project dat in de ogen van het publiek als vernieuwend en creatief wordt gezien.'

Tot slot

De jaarlijks uitgereikte alfabetiseringsprijzen – een geldbedrag naar eigen inzicht te besteden – zijn bedoeld om waardering te uiten voor het werk op het gebied van de alfabetisering, maar zeker ook als bron van inspiratie en stimulering voor iedereen die zich wil inzetten om mensen die anders de kans missen om volwaardig deel te nemen aan het maatschappelijk leven te leren lezen en schrijven.

Ook in België werden er op 8 september prijzen uitgereikt, maar niet zoals in Nederland voor lopende projecten; hier gaat het om voorstellen voor projecten die uitgevoerd kunnen worden met behulp van de prijs.

Laureaten voor het Fonds voor bpost voor alfabetisering

In 1997 heeft bpost een fonds opgericht met als doel de laaggeletterdheid in België tegen te gaan. Vorig jaar, dankzij het uitzonderlijke succes van de Kerstzegelactie eind 2008, kon het Fonds zijn actierrein nog vergroten en koos het voluit voor preventieacties in de familiale context.

Net zoals armoede lijkt laaggeletterdheid een probleem dat wordt doorgegeven van generatie op generatie. Kinderen van ouders die geen of nauwelijks opleiding hebben gehad, ondervinden meer moeilijkheden om zelf hun schoolloopbaan met succes af te maken. Aan het einde van hun schooljaren hebben ze vaker dan anderen problemen met lezen en schrijven, zodat ze opeens in de categorie 'laaggeletterde volwassenen' terechtkomen. Het is geen verrassing dat deze structurele laaggeletterdheid het vaakst voorkomt in kansarme milieus.

Heel concreet wilde het Fonds een aantal pilootprojecten ondersteunen voor laaggeletterde ouders van kinderen tussen 0 en 6 jaar oud. Dit project heeft als doel die ouders te helpen hun kinderen op schoolvlak bij te staan en tegelijkertijd hun eigen schrijf- en leesvaardigheden te verbeteren.

De ingediende projecten moeten een aantal doelstellingen nastreven:

- de ouders het belang bijbrengen van een goede schoolopleiding (en hen erop wijzen dat die begint in de eerste kleuterklas);
- hen geschikt educatief materiaal bezorgen;
- hen informeren over het schoolsysteem; en/of
- hen ertoe aanzetten zelf deel te nemen aan alfabetiseringsinitiatieven. Alfabetisering wordt hier ruim gezien. Het gaat van het stimuleren van taalgebruik, het omgaan met lezen en schrijven, tot het aanleren van andere vaardigheden die nodig zijn om goed te kunnen leren.

Op 8 september 2010 werden er door het Fonds voor bpost 17 pilootprojecten geselecteerd en ondersteund.

De *Boekenboot* in de provincie Antwerpen was een van de laureaten. De *Boekenboot* is een uitbreiding van het *Boekbaby's*-project. Eerst krijgen de kinderen een boekenpakket cadeau bij Kind & Gezin, 15 maanden later krijgen ze een bon waarmee ze een boekenpakket kunnen afhalen in de bibliotheek. De opzet is heel goed, maar toch worden de kansarme gezinnen niet bereikt. Met de *Boekenboot* wil men via vorming, begeleiding en een film over boeken deze ouders dichterbij de boeiende wereld van boeken brengen.

Informatie

Het boek van Koos Vervoort *Dit is pas het begin* is uitgegeven bij Uitgeverij De Stiep Educatief (ISBN 978-90-71740-97-8), prijs € 8,25, besteladres: bestel@stiep-educatief.nl of telefoon: 0181-404782, www.stiep-educatief.nl

Meer info over Vlaanderen is te vinden op de website van de Koning Boudewijnstichting. Je vindt er ook info over alle projecten die dit jaar en de vorige jaren ondersteund werden: <http://www.kbs-frb.be>.

V E R H A A L I N D E K L A S

Dit is pas het begin

Op de Nationale Alfabetiseringsdag overhandigde Koos Vervoort het eerste exemplaar van zijn boek *Dit is pas het begin* aan H.K.H. prinses Laurentien (zie elders in dit nummer). Het is een verhaal van een laaggeletterde voor laaggeletterden, opgetekend en geredigeerd door Ria van Adrichem. We willen graag een episode presenteren waarin het door Koos zorgvuldig bewaarde geheim door zijn partner ontdekt wordt, en het slot van het boek waarin Koos ambassadeur is geworden en een andere toekomst voor zich ziet.

Dit is pas het begin
ISBN 978 90 71740 97 8
De Stiep Educatief 2010
Besteladres: bestel@stiep-educatief.nl